

Carlos Sardiña Galache: Ett nytt Myanmar?

[Ur [Sidecar](#), 15 april 2021. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Mer än två månader efter statskuppen i Myanmar har militären ännu inte lyckat få full kontroll över landet, utöver sitt våldsmonopol. Som svar på en massiv rörelse av civil olydnad som har förklarat ekonomin med hjälp av strejker i de flesta viktiga sektorer, släpper Tatmadaw (som Myanmars väpnade styrkor kallas) loss hela sin vrede mot demonstranterna, i syfte att skrämja befolkningen till lydnad. Mer än 700 civila har dödats hittills. Under tiden varnar experter och FN för att landet riskerar att sjunka ner i ett inbördeskrig och bli en ”sönderfallande stat”.

Det finns en viss historisk närsynthet i dessa uttalanden: Myanmar har aldrig haft någon ”fungerande stat”. Armén har fört flera inbördeskrig mot de etniska minoriteter som sedan självständigheten 1948 bor i landets gränstrakter. Nu tar Tatmadaw den brutala taktik som den i decennier har använt under dessa krig till Myanmars centrala delar – där bamarmajoriteten* bor – och gör nästan ingen skillnad mellan väpnade soldater och civila. Ändå har våldet olika syften beroende på vilka som är på den mottagande sidan: när soldater genomför sina militära operationer så dödar de bamarer för vad de gör (är mot deras styre); de dödar medlemmar i de etniska minoriteter som betraktas som ”nationella raser” för vad de är (en del av ett projekt för politisk makt och kulturellt införlivande); och de dödar rohingyer (som allmänt ses som utländska inkräktare från Bangladesh) helt enkelt för att de är i landet. Som svar på dessa delade erfarenheter av förtryck utvecklar många bamardemonstranter en ny känsla av solidaritet med de etniska minoriteterna – ibland till och med inklusive rohingyer – samtidigt som etniska minoriteter ansluter sig till den civila motståndsrörelsen i stater som Kachin, Chin och Kayin.

Eftersom förtrycket fortsätter tror väldigt få på SAC:s (State Administration Council – Statliga administrationsrådet) – den nya junta som leds av överbefälhavare Min Aung Hliang – garantier att de kommer att hålla val efter ett år eller två och återställa den ”blomstrande disciplinära demokrati” som var utformad av den tidigare styrande juntan och lanserades för 10 år sedan. Tatmadaws experiment med demokrati har i själva verket dött. Om militären segrar kommer varje återgång till något som liknar demokrati troligen att ge ännu mer makt åt generalerna – som redan var fullständigt befriade från civil övervakning, hade 25% av platserna i parlamentet och enligt 2008 års konstitution kontroll över de tre viktigaste säkerhetsdepartementen. Dessutom är ingen i den civila olydnadsrörelsen villig att acceptera en återgång till status quo. De etniska minoriteternas motstånd mot landets centraliserade modell är särskilt orubbligt.

Detta status quo var en bräcklig pakt mellan två bamardominerade eliter – militären och det gamla demokrativänliga lägret som leddes av Aung San Suu Kyis Nationella förbund för demokrati (NLD) – som upplöstes efter valen i november förra året och definitivt upphörde i och med kuppen den 1 februari. Orsaken till upplösningen är fortfarande oklara, men efter 10 års militärledd demokrati och 5 år med Suu Kyis regering har det blivit uppenbart att skillnaderna mellan de två eliterna inte är ideologiska. Båda har i grund och botten samma vision för Myanmar, från frågan om nationell

---

* Bamar är namnet på Myanmars dominerande etniska grupp; landet har 8 olika etniska grupper – öa.

identitet (där det mest dramatiska är att rohingyerna utesluts) och nationell enhet som underbyggs med en känsla av bamarherravälde, till en nyliberal ”utvecklingsmodell” som ignorerar de fattiga massorna och bevarar ojämlikheterna hos en utvinningsekonomi som till stor del kontrolleras av generalerna och deras kompisar. Spänningarna mellan NLD och Tatmadaw, som båda gör anspråk på den yttersta legitimiteten att styra landet, handlar om makt – inte vad de ska göra med den.

Under hela övergången ledde Aung San Suu Kyis och NLD:s strategi att sluta överenskommelser med militären till att stora delar av det burmesiska samhället avpolitiserades, i synnerhet de framväxande medelklasserna: hon övertygade många av sina anhängare att en oförutsägbar deltagarstyrd politik bara skulle hindra hennes försök att dämpa generalerna. Men den politiska öppning som kuppen skapade ledde också till att det uppkom nya sociala rörelser som NLD till största delen hade ignorerat: bönder som organiserade sig för att kämpa mot avhysningar i stor skala, och fackföreningar som strejkade för bättre arbetsförhållanden i industriområdena. Det är ingen slump att de sistnämnda står i främsta ledet i olydnadsrörelserna i städer som Yangon och Mandalay. Nu har konflikten mellan eliterna som ledde till händelserna den 1 februari utvecklats till ett krig mellan militären och större delen av befolkningen. Mer står på spel än att befria Suu Kyi och hennes partis valda ledare.

Det återstår att se hur länge rörelsen mot kuppen kan uthärda det välbeväpnade Tatmadaws brutala förtryck. Eftersom militären starka kåranda gör att möjligheten av en revolt inom den för varje dag blir alltmer avlägsen, är den enda chansen att rubba balansen att det skapas en enhetsfront mellan de etniska gerillarörelserna. Tillsammans med de pågående proteströrelserna i centrala Burma skulle dessa krafter bli alldeles för mycket för Tatmadaw. En underjordisk regering har bildats av parlamentsledamöter från NLD som valdes i november – Committee Representing the Pyidaungsu Hluttaw (CRPH) – och den för redan förhandlingar med etniska väpnade grupper för att bilda en ”federal armé”. Men för att förena dem måste man övervinna en historisk misstro som går mycket djupare än de splittringar som kuppen har orsakat.

Den viktigaste konfliktkällan i Myanmar sedan självständigheten från briter 1948 har varit ett projekt för nationsbyggande som bamarer i centrum påtvingade motvilliga etniska minoriteter i periferin. Det grundar sig på en återgång till ett förkolonialt förflutet där de ”nationella raserna” levde i endräkt enligt en till stor del påhittad bamarcentrerad officiell historieskrivning. Kolonialperioden sågs som en spricka i denna harmoni, som skulle återställas efter självständigheten. Och en spricka var det, men i en mycket annorlunda mening. För första gången i historien satte briter det område de kallade Burma under en enda politisk makt. Men de delade också upp det de enade, genom att göra skillnad mellan ett direkt styre i det centrala Myanmar och indirekt styre i gränstrakterna – och klassificerade och delade upp grupper vars gränser tidigare hade varit flytande. Således splittrade kolonialperioden landets etniska grupper, som hade mycket skilda erfarenheter av denna period då landet bildades. När nationalismen som sådan uppstod i början av 1900-talet förekom det ingen gemensam kamp mot briter som kunde förenas i en multietnisk Myanmarnation.

Efter självständigheten gav en demokratisk period ett visst självstyre till minoriteterna, men det nationsbyggande projektet var till största delen en angelägenhet för bamarernas elit, som var misstänksamma mot minoriteterna som de betraktade som kollaboratörer med de koloniala herrarna. Redan innan general Ne Win tog makten 1962 och inledde fem decenniers militärstyre, togs detta

statsbyggarprojekt upp av Tatmadaw, mot bakgrund av ett permanent krigstillstånd under striderna mot det bamardominerade kommunistpartiet och flera etniska uppror. Detta projekt hade som syfte att kasta ut de förmodade utlänningar som anlände under kolonialtiden: indiska arbetare, affärsmän och koloniala ämbetsmän i centrala Myanmar, och rohingyer (vars förkoloniala rötter i Rakhinestaten förnekades). Större delen av bamarbefolkningen var antingen likgiltig till dessa konflikter eller anslöt sig i tysthet till den etniska synen på nationen, även om de var mot det militära styret.

Detta projekt förändrades inte när Ne Win störtades under ett uppror mot regimen 1988, utan ersattes, efter att tusentals demonstranter hade dödats, bara av en militärjunta som förkastade hans ”burmesiska väg till socialismen”. Under 1990-talets framväxande kapitalistiska ekonomi skrev Tatmadaw under en rad överenskommelser om eldupphör med ett antal väpnade grupper men utan att uppnå någon permanent politisk överenskommelse med någon av dem. De lyckades också dra med sig de etniska minoriteternas ekonomiska eliter under plundringen av de rika naturresurserna i deras områden. Under tiden moderniserades och expanderade de väpnade styrkorna och svalde en allt större del av den nationella budgeten, samtidigt som de fortsatte sitt krig mot motsträviga väpnade grupper. Ett av de ”tre viktiga ideal” som Tatmadaw förklarade under denna period var ”att inte upplösa unionen”, men i själva verket hade Myanmar aldrig någonsin förenats.

Den demokratiska övergången förändrade inte särskilt mycket på denna situation, trots att ett dussintal väpnade grupper under den tidigare generalen Thein Seins styre skrev under en nationell överenskommelse om eldupphör (NCA), som fortfarande inte innebar någon politisk uppgörelse. Konflikter blossade upp igen, inklusive kriget med Kachins självständighetsarmé (KIA), som 2011 bröt ut igen efter 17 års vapenvila. Efter NLD:s seger 2015 visade Aung San Suu Kyis regering föga villighet att göra politiska eftergifter till de etniska minoriteterna eller kritisera militärens hårdhänta taktik.

Men trots sin misstro mot NLD trotsar en del etniska väpnade organisationer redan militärjuntan under Min Aung Hlaing. I öster ger Karens nationella förbund (KNU), den äldsta fortfarande aktiva väpnade gruppen, en fristad till de som flyr från städerna, och har under de senaste veckorna angripit de väpnade styrkorna. Tatmadaw har reagerat med att rikta flygangrepp mot en del ställningar och byar, och har dödat flera civila och drivit tusentals på flykt. I norr fördubblar KIA sina angrepp mot Tatmadaw. I grannstaten Shan har Shanstatens återuppbyggnadsråd (RCSS) trappat upp sin retorik mot juntan, men har hittills undvikit direkta konfrontationer, samtidigt som den har stridit mot en annan väpnad grupp, Taangs nationella befrielsearmé (TNLA). Landets starkaste etniska väpnade grupp med upp till 25.000 soldater, Wastatens förenade armé (UWSA), har få motiv att blanda sig i konflikten. Den har haft fred med Tatmadaw sedan 1989 och har skaffat sig kontroll över sitt eget territorium längs den kinesiska gränsen – en självständig stat till allt utom namnet – efter att ha gjort enorma profiter på narkotika. UWSA stöds av Kina, och det är osannolikt att den kommer att vända sig mot de väpnade styrkorna utan tillstånd från sin beskyddare.

Arakanarmén (AA), en rakhinsk etnonationalistisk organisation som bildades så sent som 2009 och som under de två senaste åren har varit inblandad i ett blodigt krig med Tatmadaw, har en mer tvetydig ställning. AA skrev under ett informellt eldupphör två månader innan kuppen och höll sedan tyst i flera veckor. Juntan uppvaktade politikerna i Rakhinestatens starkaste parti, Arakanska nationella partiet (ANP) och gav dem poster inom administrationen, och Rakhine är den enda staten

där den civila olydnadsrörelsen inte har slagit rot, trots att flera organisationer i civilsamhället uttryckte sin avsky mot ANP:s samarbete med juntan. AA är sannolikt utmattad efter sina två års intensiva strider mot Tatmadaw, och har utfärdat uttalanden som fördömer kuppen, men har hittills inte uttryckt några starka utfästelser att kämpa mot den.

För att dra till sig minoriteterna har CRPH formellt avvisat militärens konstitution och publicerat en stadga till en alternativ konstitution, som ska skrivas tillsammans med de etniska väpnade grupperna och politiska partierna. Dess mål är att upprätta en "Förbundsstatlig demokratisk union" som ska ge de etniska minoriteterna ett mått av självstyre som aldrig har setts i landet sedan självständigheten. I den meningen är det nästan ett revolutionärt dokument från medlemmar i ett parti, NLD, som inte visade särskilt mycket tolerans mot minoriteternas krav när det satt vid makten.

Men stadgan har sina begränsningar. Den skiljer mellan "grundläggande rättigheter" för medborgare och "gemensamma rättigheter" för de "nationella raserna" (det ursprungliga burmesiska ordet *taingyintha* återges på engelska med det mer neutralt lydande "etniska nationaliteter"). Detta förbehåll skulle kunna diskriminera rohingyer och andra grupper som inte betraktas som "nationella", trots försäkringar från CRPH-representanter att rohingyer inte kommer att bli utelämnade i det nya Burma. Det är mycket osannolikt att Rakhine-nationalisterna, som delar sin stat med rohingyerna och är lika förbittrade över de sistnämndas närvaro som de är över att bamarerna dominerar, någonsin kommer att acceptera rohingyer som en "nationell ras". Så det är nästan omöjligt att rohingyerna kommer att tillerkännas "gemensamma rättigheter". När det kommer till kritan härrör rohingyernas svåra situation från den utbredda världsåskådningen om "nationella raser", och det enda sättet att lösa den är att göra sig av med etnicitet som en politisk kategori, men det är oacceptabelt för de etniska minoriteterna. Stadgan ger ingen lösning på den gåtan, och det är kanske orättvist att kräva att den ska det, med tanke på de pressande omständigheter under vilka den skrevs. Men när det bildas allianser finns det en verklig fara att rohingyerna återigen kommer att uteslutas ur Myanmars politik.

Eftersom befolkningens majoritet står inför en lång och utdragen konflikt med Tatmadaw, är bildandet av en sådan Förbundsstatlig demokrati för tillfället långt borta. Med Aung San Suu Kyi i fängelse har kuppen och det efterföljande förtrycket släppt loss politiska krafter i de inre delarna av landet som under det senaste decenniet till stor del har varit slumrande, och även en ny känsla av solidaritet bland minoriteterna. Det enda hoppet att besegra Min Aung Hlaings junta finns i gränstrakterna. De etniska minoriteterna delar inte en gemensam historia av antikolonial kamp, men nu står de inför en gemensam kamp mot Tatmadaw som skulle kunna skapa en förändrad bild av Myanmars nationalitetskänsla. Under Myanmars hela historia som ett självständigt land har projektet att bygga en nationalstat från centrum till periferin misslyckats. Kanske tiden har kommit för ett språng ut i det okända: att försöka bygga ett annat Myanmar från periferin till centrum.